

פתרון הבחינה בעברית: הבנה, הבעה ולשון- שאלון ב'

יחידת לימוד אחת- חורף 2012

שאלון: 011108 , 211

מוגש על-ידי: ישראלה דויד, רחל נעים

מורות ללשון ברשת בתי הספר של יואל גבע

פרק ראשון- הבנה והבעה

חלק א': הבנה

שאלה מספר 1

הטענה המרכזית של הכותב היא שיש לנסות להטמיע את כללי השפה העברית התקנית, אף על פי שהם שרירותיים ואין בהם שום היגיון אמיתי, כיוון ששפה היא אחד הנושאים החשובים ביותר של זהות תרבותית.

הנימוק- לשימוש בשפה תקנית יש השלכות ישירות על חייו של האדם, על עיסוקיו, ועל סיכוייו להשתלב במקצועות נחשקים. בנוסף, קיימת גם משמעות תרבותית בזכות הקשר של השפה התקנית עם העבר ועם הטקסטים המכוננים של החברה.

שאלה מספר 2

סעיף א'

הכותב והבלשנים מסכימים על כך שהשפה התקנית לא הגיונית ולא סדירה יותר משפת הרחוב הקלוקלת.

סעיף ב'

הכותב והבלשנים חלוקים על אופן הקניית השפה. הבלשנים סבורים שיש לאפשר לכל ילד לכתוב ולדבר בשפתו הטבעית, ואסור לכפות עליו כללי שפה אחרים. לעומתם, טוען הכותב שיש לנסות להטמיע בילדים את חוקי השפה גם אם הם קשים ומייגעים.

סעיף ג'

תפקידה של פסקה ז' היא:

(4) להציג את טענת המתנגדים.

שאלה מספר 3

סעיף א'

הביקורת של כותב המאמר כלפי הגישה המקובלת בלימודי הלשון העברית היא שהמסר שהם מעבירים הוא שכללי השפה העברית אינם שרירותיים ויש בהם היגיון למופת, סדר ויופי. חוסר היכולת של התלמיד להבין אותם נעוצים בבעיה שיש לו.

סעיף ב'

הכותב ממליץ להבהיר לתלמידים שהשפה התקנית אינה הגיונית או סדירה, כמו-כן איש אינו מצפה מהתלמידים שכל חוקי השפה יהיו טבעיים וקלים להעברה עבורם.

שאלה מספר 4

הייתי ממליץ למחבר לשבץ דוגמאות אלה בפסקה ה. בפסקה זו הכותב מתייחס לחוסר הסדירות בשפה ולשאיפה ליצור סדירות. לדוגמה השמות: יונה, ביצה שמינם נקבה, מסתיימים בעברית תקנית בצורן ריבוי אים שמזוהה עם הזכר. מתוך השאיפה לסדירות ולהתאם, ילדים יצרו את צורת הריבוי יונות, ביצות.

שאלה מספר 5

סעיף א'

החייל יטען להגנתו במשפט שהפנייה שלו לרמטכ"ל- "אח שלי, גיבור", היא שפת דיבור טבעית ואולי אפילו שפת רחוב, אך במה היא שונה מן השפה התקנית שבה נדרש לכתוב שהרי שתיהן אינן הגיוניות.

סעיף ב'

הכותב היה חולק על דברי החייל- שפת הדיבור הטבעית שונה מן השפה התקנית. החברה בישראל היא חברה שיש לה מסורת כתובה על כללי שפה תקנית. לפי תפיסה זו, מי שמסוגל להשתמש במשלבים התקניים של השפה, יהיה אדם משכיל, מתורבת ובעל זיקה לתרבות ההיסטורית של החברה שלו, ולכן היה עליו לנסח מכתב לרמטכ"ל על פי הנורמה החברתית.

פרק שני- תחביר

בפרק זה על הנבחן לענות על ארבע שאלות: על שאלה 8 (חובה), ועל שלוש מהשאלות 9-13

שאלה מספר 8

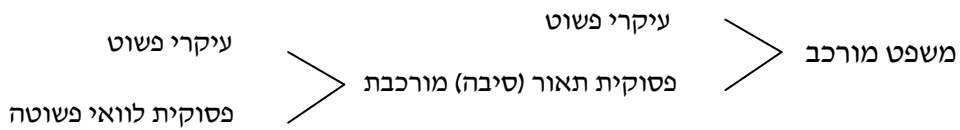
סעיף א'

פסוקית תיאור (סיבה)

פסוקית לוואי

I. הטענה הזו מבוססת על חוסר הבנה עמוק, מכיוון שלשאלה אם חברה צריכה להתעקש על

הנחלת שפה תקנית אין שום קשר למדע הבלשנות.

II. משפט פשוט בעל חלקים כוללים.

סעיף ב'

שאלה- נשוא

ערכים- חלק מלוואי כולל

סעיף ג'

לשאלה אם חברה צריכה להתעקש על הנחלת שפה תקנית אין שום קשר למדע הבלשנות, אלא לנורמות חברתיות ולערכים תרבותיים, ולכן טענה זו מבוססת על חוסר הבנה עמוק.

שאלה מספר 9

סעיף א'

I. אילו הייתה השפה רק מכשיר תקשורת יעיל, לא הייתה סיבה להתעקש על שפה תקנית

בכתיבה ובדיבור.

II. אווירת הלימוד תשתפר אם יהיה ברור שהשפה התקנית אינה הגיונית יותר מאשר שפת

הרחוב.

III. השאלה העומדת לדיון היא אם יש יותר היגיון בשפה התקנית מאשר בשפה הלא- תקנית.

סעיף ב'

- I. אילו הייתה השפה רק מכשיר תקשורת יעיל, לא הייתה סיבה להתעקש על שפה תקנית בכתיבה ובדיבור.
- II. אווירת הלימוד תשתפר אם יהיה ברור שהשפה התקנית אינה הגיונית יותר מאשר שפת הרחוב.

סעיף ג'

מפני שהשפה הייתה רק מכשיר תקשורת יעיל, לא הייתה סיבה להתעקש על שפה תקנית בכתיבה ובדיבור.

שאלה מספר 10

סעיף א'

- I. שלי = לוואי
- II. אני = נושא
- III. לדעתי = הסגר
- IV. לי = מושא

סעיף ב'

במבט לאחור מבינים היום שבבסיס ההרגשה היה קונפליקט אמיתי. השינוי מיחיד (אני מבין) למבנה סתמי (מבינים) גרם ליצירת הכללה- תחושה כללית שכולם מבינים (אמצעי לשכנוע הקורא).

סעיף ג'

ההסגר מביע את כוונתו, תחושתו או עמדתו של הכותב כלפי הנאמר, כלומר ההסגר משקף את גישתו של הכותב, ובכך משפיע על הקורא.

שאלה מספר 11

סעיף א'

- (1) א. שהלכת ← כשהלכת
- ב. אם ← לו
- ג. מתי שתחזרו ← כשתחזרו
- ד. במידה ותרצו ← אם תרצו
- (2) א. כש- מילת שעבוד לציון פסוקית תיאור זמן.
- ב. לו- מילת שעבוד לציון פסוקית תנאי בטל (הפועל בעבר).
- ג. אין לצרף מילת שעבוד למילת שאלה.

ד. אם- מילת שעבוד לציון פסוקית תנאי קיים (פועל בעתיד).
 (3) המשפט אינו תקין, מכיוון שיש להתאים את הנושא לנשוא במין/בגוף/במספר. סרטם (יחיד/זכר)
 הורד (יחיד/זכר).

סעיף ב'

יש = נשוא

הספר = נושא

הטעות- לפני נושא לעולם לא תבוא מילת יחס, ולכן יש לומר יש לי הספר.

שאלה מספר 12

סעיף א'

- 1) חידושים לשוניים מתחילים פעמים רבות את חייהם במשלבים הלא תקינים של השפה.
- 2) חידושים לשוניים מעצם טבעם הם הגיוניים להפליא.
- 3) חידושים לשוניים עולים במוחם של דוברי השפה המבקשים להגדיל את הסדירות בה.

פסוקית לוואי

סעיף ב'

חידושים לשוניים, שפעמים רבות מתחילים את חייהם במשלבים הלא- תקינים של השפה מעצם

פסוקית לוואי

טבעם הם הגיוניים להפליא, ולכן הם עולים במוחם של דוברי השפה המבקשים להגדיל את

הסדירות בה.

סעיף ג'

חידושים לשוניים מעצם טבעם הם הגיוניים להפליא, ולכן הם עולים במוחם של דוברי השפה.
התרומה- הפסוקיות מתארות ומסבירות את השם שלפניהן, ובכך הן תורמות להבנה של הקורא לגבי הנושא.

שאלה מספר 13

סעיף א'

במשפט II

במשפט II- יש = צריך

במשפטים I, III, IV- יש = קיום

סעיף ב'

I אין = נשוא

II אין = נשוא

III אין = אוגד

פרק שלישי - מערכת הצורות

בפרק זה על הנבחן לענות על שלוש שאלות: על שאלה 14 (חובה), ועל שתיים מהשאלות 15-18

שאלה מספר 14

סעיף א'

הצורות	גזרת חסרי פ"נ	גזרת ל"י/ל"ה	גזרת עי"ו
הפועל	נתן	נדמה השתנתה נסו	מעורר מבין
השם	גישה, מבט	הקנייה רצון הגיון	תחושה

סעיף ב'

להשתייך דיון מוסיפים זכות
ש.י.כ ד.י.ג י.ס.פ ז.כ.ה/י

שאלה מספר 15

סעיף א'

- (1) להמנע- נפעל
- (2) להרפות- הרפיה
- להמנע- המנעות
- להבין- הבנה
- להוכיח- הוכחה

סעיף ב'

האם מְסִיכָה אבק מן הרהיטים.
המְסִיכָה התבצעה אתמול.

סעיף ג'

הַעֲבֵר
מִיָּחֶסֶת
מִזֶּהָ

שאלה מספר 16

סעיף א'

(1) הַכְּנִסוּ
אֶחָזֵר
גְּדֹלָה

(2) גּוֹדְלֵת- צורת הבינוני הרווחת בקרב הציבור היא פּוֹתְבֵת, אוֹכְלֵת, חוֹשֶׁבֶת, וכך באופן הגיוני משליכה גם על גּוֹדְלֵת.

סעיף ב'

(1) מְתַרְבֵּת

אות שורש
אות שורש
צורן נטייה לציון נקבה

(2) רבה/י ← תרבות ← ת.ר.ב.ת ← מְתַרְבֵּת

↓	↓	↓	↓
פועל חדש	שורש תנייני	שם מתווד	שורש ראשוני

שאלה מספר 17

סעיף א'

- (1) שם פעולה בבניין התפעל- הזדהות
- (2) שם פעולה בבניין נפעל- הרתמות
- (3) שם עצם+ צורן סופי X-ות- חברות, בלשנות
- (4) שם תואר+ צורן סופי X-ות- חשיבות
- (5) שורש ומשקל שאינו שם פעולה- תופעה

סעיף ב'

- (1) מועדון
- (2) שורש במשקל

שאלה מספר 18

שמות שאותיות המ"ם בהם הן שורשיות	שמות שאותיות המ"ם בהם אינן שורשיות	שמות שיש בהם גם מ"ם שורשית וגם מ"ם שאינה שורשית
ממוש	מספר	מסכמות
מסרת	מובן	משמע
	משלבים	מוחם

סעיף ב'

- (1) תקני, הגיוני, סדיר, לשוני
- (2)

שורש במשקל	בסיס+ צורן סופי
סדיר	תקני
	הגיוני
	לשוני

- (3) קיימות שתי דרכים ליצירת שם תואר :

א. הוספת צורן גזירה X לבסיס קיים

כמו- לשון+ X ← לשוני

ב. יציקת שורש לתוך משקל שנושא משמעות של שם תואר- משקל קטיל

סדיר-שורש ס.ד.ר.